

(6) การที่อายุความสะดุดหยุดลง เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้วระยะเวลาที่ได้ล่วงไปก่อนนั้นย่อมไม่นับเข้าในอายุความ เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นไปเวลาใดก็เริ่มนับอายุความขึ้นใหม่นับแต่เวลานั้นสืบไป ดังนั้นหมายความว่า ถ้าลูกหนี้คนใดคนหนึ่งทำการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ (อันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 172,173) แล้วผลแห่งการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่ลูกหนี้ผู้นั้นโดยเฉพาะ ห้ามผลผูกพันลูกหนี้ร่วมกับคนอื่นไม่

(7) การที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อนที่กัน กล่าวสิทธิเรียกร้องเคลื่อนที่กันหมายความว่า เมื่อสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้รายใดตกอยู่กับบุคคลคนเดียวแล้ว กฎหมายย่อมถือว่าหนี้รายนั้นเคลื่อนที่กัน อันมีผลให้หนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป (มาตรา 353) ทั้งนี้เพราะเหตุว่า เมื่อสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้รายใดตกอยู่กับบุคคลคนเดียวแล้ว ก็เท่ากับว่าบุคคลนั้นเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ในตัวเอง หนี้จึงเคลื่อนที่กัน และระงับสิ้นไปโดยผลแห่งกฎหมาย ดังนั้นก็หมายความว่า ถ้าสิทธิเรียกร้องเคลื่อนที่กันในลูกหนี้ร่วมกันคนใดหนึ่งสิ้นก็ระงับเฉพาะลูกหนี้ร่วมกันคนนั้นเท่านั้น ลูกหนี้ร่วมกันคนอื่น ๆ หาได้รับผลประโยชน์ด้วยไม่ ตัวอย่าง ก.ข.ค. ทำหนังสือสัญญากู้เงินของ ง. ไป 9,000 บาท โดยมีข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบ ง. อย่างลูกหนี้ร่วม ต่อมา ง. ตาย ปรากฏว่า ก่อนตาย ง. ได้ทำพินัยกรรมยกสิทธิเรียกร้องในเงินกู้รายนี้ให้แก่ ก. ดังนั้น หนี้ส่วนของ ก. ที่ต้องรับผิดชอบต่อ ง. ในฐานะลูกหนี้ร่วมย่อมระงับสิ้นไปโดยหนี้เคลื่อนที่กัน แต่ ก. ยังมีสิทธิเรียกร้องให้ ข. และ ค. ชำระหนี้ส่วนของตนให้แก่ ก. ได้เพราะการที่หนี้เคลื่อนที่กันระหว่าง ก. และ ง. นั้น เป็นเรื่องเฉพาะตัวของ ก. จึงย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่เฉพาะ ก. เท่านั้น ข. และ ค. หาได้รับผลด้วยไม่

มีข้อควรสังเกตว่า มีข้อยกเว้นบัญญัติไว้ในมาตรา 295 วรรคแรกว่า “ข้อความจริงอื่นใดนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องทำถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่เฉพาะแก่ตัวลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้เอง” หมายความว่าข้อความจริงบางอย่างแม้จะเป็นเรื่องทำถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่ง ซึ่งตามธรรมดาจะต้องถือว่าข้อความจริงนั้นย่อมมีผลเพื่อคุณและโทษแก่เฉพาะลูกหนี้คนนั้นก็จริง แต่ถ้าหากถือว่าเป็นการส่วนตัวลูกหนี้ร่วมคนใดโดยเฉพาะจะเป็นการขัดกับสภาพแห่งหนี้แล้ว ก็ต้องถือว่าข้อความจริงนั้นเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่ลูกหนี้ร่วมด้วยกันทุกคน ตัวอย่าง ก.ข. ทำสัญญาเป็นลูกหนี้ร่วมจะขายแร่ดีบุกแก่ ค. เป็นจำนวน 10,000 คัน โดยมีข้อสัญญาว่า ผู้ขายจะต้องส่งมอบสินค้าแก่ผู้ซื้อในวันที่ 10 เมษายน 2520 ก. มอบให้ ข. เป็นคนหาแร่ ส่วน ก. จะเตรียมการขนส่ง แต่ ข. ไม่สามารถจะหาแร่ดีบุกมาส่งมอบให้ ค. ได้ตามกำหนด โดยไม่มีเหตุแก้ตัวตามกฎหมาย ดังนั้นถือว่า ข. แต่ผู้เดียวตกเป็นฝ่ายผิดสัญญาต่อ ค. ไม่ได้ ต้องถือว่าทั้ง ก. และ ข. ตกเป็นฝ่ายผิดสัญญาด้วยกันทั้งสองคน

63. ความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมที่มีต่อเจ้าหนี้มีลักษณะสำคัญแตกต่างกับความรับผิดชอบในระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเองหรือไม่

ความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมที่มีต่อเจ้าหนี้ นั้น ป.พ.พ. มาตรา 291 บัญญัติไว้ว่า ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สิ้นเชิงไซ้ร้ ถึงแม้ว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิงแต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกัน) ก้ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิง หรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง” ซึ่งหมายความว่าความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมที่มีต่อเจ้าหนี้ นั้นก็คือ ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนอาจถูกเรียกร้องให้ชำระหนี้โดยสิ้นเชิงทั้งน้ย่อมแล้วแต่เจ้าหนี้จะเลือกว่าจะเรียกร้องให้ลูกหนี้คนใดชำระหนี้ หากเจ้าหนี้ได้เรียกร้องให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งชำระหนี้แล้ว แต่ลูกหนี้นั้นไม่สามารถชำระหนี้ได้ทั้งหมด ลูกหนี้ทุกคนก็ยังคงต้องรับผิดชอบร่วมกันจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระเสร็จโดยสิ้นเชิง ตัวอย่าง ก. ข. และ ค. ได้ทำหนังสือสัญญากู้เงิน ง. ไป 3,000 บาท โดยมีข้อสัญญาทำนองซึ่งลูกหนี้แต่ละคนจำต้องชำระหนี้สิ้นเชิง ดังนี้ ง. อาจฟ้อง ก. ข. และ ค. คนใดคนหนึ่งให้ชำระหนี้เงิน 3,000 บาท หรือ ง. อาจฟ้อง ก. คนเดียวถ้า ก. ชำระหนี้ให้ ง. ได้เพียง 500 บาท ดังนี้ ก. ข. ค. ก็ยังคงต้องร่วมกันผูกพันอยู่ทั่วทุกคนในหนี้จำนวน 2,500 บาทที่ยังไม่ได้ชำระให้แก่ ง.

ส่วนความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมในระหว่างกันเองนั้น ป.พ.พ. มาตรา 296 บัญญัติไว้ว่า “ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระหนี้ เป็นอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ไซ้ร้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งจำต้องออกส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับใช้ แต่ถ้าลูกหนี้ร่วมกันคนใดเจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้อันร่วมกันนั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป” ซึ่งหมายความว่า ถึงแม้ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนอาจถูกเจ้าหนี้เรียกใช้ชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 291 ดังกล่าวมาแล้วก็จริง แต่ในระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเอง ถ้าไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นโดยกฎหมายหรือข้อสัญญาแล้ว ต่างคนก็ต่างรับผิดชอบเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้คนใดชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไป ก็อาจไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้คนอื่น ๆ ได้ตามส่วน ดังเช่นตัวอย่างข้างต้น ถ้า ก. คนเดียวได้ชำระเงิน 3,000 บาทให้ ง. ไป ก. ก็มีสิทธิไล่เบี้ยเอาจาก ข. และ ค. ได้คนละ 1,000 บาท และถ้าเป็นอันจะเรียกเอาจากลูกหนี้คนหนึ่งคนใดไม่ได้ เช่น สมมติว่า ข. ตกเป็นคนล้มละลายเสีย ไม่มีทรัพย์สินจะชำระหนี้ได้เลย ลูกหนี้ร่วมที่ยังสามารถชำระหนี้ได้คือ ก. และ ค. ต้องช่วยกันช้กหนี้ออกส่วนนี้ตามส่วน คือคนละ 500 บาท ก. จึงเป็นอันฟ้องเอาจาก ค. ได้ 1,500 บาท ทั้งนี้เว้นเสียแต่ว่า เจ้าหนี้จะปลดให้ ค. หลุดจากหนี้เสียแล้ว ซึ่งถ้าเป็นดังนี้ ส่วนของ ค. ก็ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบของลูกหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้มีลักษณะสำคัญต่างจากความรับผิดชอบในระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเองที่ ถ้าว่าถึงความรับผิดชอบของลูกหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนต้องรับผิดชอบชำระหนี้โดยสิ้นเชิง แต่ความรับผิดชอบในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลาย ต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

* 64. เหลือง ม่วง แดง เป็นลูกหนี้ร่วมกู้เงินแสลงไป 9,000 บาท ถึงกำหนดเหลือแต่ผู้เดียว นำเงิน 9,000 บาท ไปขอใช้ให้แสลงเจ้าหนี้ แสลงต้องการจะกินดอกเบี้ยต่อไป ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ การที่เหลืองไปขอปฏิบัติชำระหนี้โดยชอบดังกล่าวนั้น จะเป็นคุณกับม่วง แดง ด้วยหรือไม่ และเหลือง ม่วง แดง ควรจะทำอย่างไรจึงหลุดพ้นจากภาระการชำระหนี้จำนวน 9,000 บาทแก่แสลง

ตามอุทธรณ์ดังกล่าวมานี้เป็นเรื่องที่เจ้าหนี้ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่ง ซึ่งมาตรา 294 มีหลักอยู่ว่า การที่เจ้าหนี้ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมได้เป็นคุณประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ การที่เหลืองไปขอปฏิบัติชำระหนี้ตามจำนวนที่เป็นหนี้อยู่คือ 9,000 บาท และแสลงเจ้าหนี้ ไม่ยอมรับชำระหนี้โดยเหตุผลที่ว่าต้องการจะกินดอกเบี้ยต่อไปนั้น แสลงจึงตกเป็นผู้ผิดนัดและการผิดนัดของแสลงย่อมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนอื่น ๆ คือม่วงและแดงด้วย แต่แม้ว่าเจ้าหนี้จะตกเป็นผู้ผิดนัดก็ทำให้ลูกหนี้ร่วมหลุดพ้นจากการชำระหนี้ไม่ ลูกหนี้ร่วมจะหลุดพ้นจากการชำระหนี้ได้ก็โดยการนำจำนวนเงิน 9,000 บาท ที่เป็นหนี้กันอยู่นั้นไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ ดังมีบัญญัติไว้ในมาตรา 331 ว่า “ถ้าเจ้าหนี้บอกขัดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้หรือไม่สามารถจะรับชำระหนี้ได้ก็ดี หากบุคคลผู้ชำระหนี้วางทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว ก็ย่อมจะเป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ได้.....

65. นายคำ นายแดง นายขาว เป็นลูกหนี้ร่วมกู้เงินนายเขียว 3,000 บาท ค่อมานายเขียวตาย ปรากฏว่า นายเขียวได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกรวมทั้งหนี้สินรายนี้ให้นายขาว แต่ผู้เดียว ให้ท่านวินิจฉัยว่า

(1) หนี้ตามหนังสือสัญญาที่ผู้ได้ระงับไปเพียงใดหรือไม่

(2) นายขาวทายาทผู้รับมรดกของนายเขียวจะมีสิทธิเรียกเงินตามหนังสือสัญญาฉบับนี้จากนายคำและนายแดงได้เพียงใดหรือไม่

การที่นายเขียวตาย และได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกรวมทั้งหนี้สินรายนี้ให้นายขาวแต่ผู้เดียว เป็นกรณีที่มีสิทธิและหน้าที่ในหนี้สินรายเดียวกันได้ตกอยู่กับบุคคลคนเดียว อันเป็นเหตุให้หนี้ระงับโดยหนี้เคลื่อนกลืนกัน ในเรื่องนี้มีหลักอยู่ในมาตรา 295 ว่า ข้อความจริงอันใด นอกจากที่ระบุ

ไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องเข้าถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้เอง ความที่ว่ามานี้เมื่อจะกล่าวโดยเฉพาะก็คือว่าให้ใช้แก่การ.....และการที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อนกลืนกันไปกับหนี้สิน” จากหลักดังกล่าวมาแล้วเป็นที่เห็นได้ว่า การที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อนกลืนกันไปกับหนี้สินนั้นเป็นเหตุทำให้หนี้ระงับไปอันเป็นคุณเฉพาะแก่ลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้น หากได้เป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่ลูกหนี้ร่วมกันคนอื่นไม่ ดังนั้น

(1) หนี้ตามหนังสือสัญญาหนี้ระงับไปเฉพาะ ส่วน ของนายขาวแต่เพียงผู้เดียวเป็นจำนวน 1000 บาท ส่วนของนายดำ และ นายแดงหาได้ระงับไปด้วยไม่

(2) นายขาวทายาทผู้รับมรดกของนายเขียวผู้มีสิทธิเรียกเงินตามหนังสือสัญญาฉบับนี้จากนายดำ และนายแดงได้ตามส่วนคือคนละ 1,000 บาท

* 66. นายแดงและนายดำร่วมกันกู้เงินของนายขาวไป 1,000 บาท โดยมีสัญญาว่านายแดงและนายดำยอมรับผิดต่อบุคคลทั้งสามผู้เป็นเจ้าของเงินของนายขาวไปนั้นเมื่อพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เกิดขึ้นแก่การกู้เงินรายนี้คือ

(1) นายแดงได้ทำสัญญาโดยถูกนายขาวข่มขู่

(2) หนี้เงินกู้รายนี้เกิดจากนายแดงเสียพนันนายขาว

เมื่อนายแดงและนายดำถูกนายขาวฟ้องศาลให้ชำระหนี้รายนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่า นายแดงและนายดำจะยกเหตุดังกล่าวใน (1) และ (2) นั้นขึ้นต่อสู้นายขาวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

(1) การที่นายแดงซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้นได้ทำสัญญาโดยถูกนายขาวเจ้าหนี้ข่มขู่ นั้น ทำให้หนี้ที่เกิดขึ้นระหว่างนายแดงและนายขาวเป็นโมฆะกรรม นายแดงอาจบอกล้างนิติกรรมนี้เสียได้แต่การที่นายแดงบอกล้างนี้ถือว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวของนายแดงแต่เพียงผู้เดียว นายดำซึ่งมิได้ถูกนายขาวข่มขู่ด้วยนั้นหาสิทธิที่จะบอกล้างได้ไม่ ดังหลักกฎหมายในมาตรา 295 ที่ว่า ข้อความจริงอื่นใด นอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องเข้าถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้เอง”

ดังนั้นเมื่อนายแดงและนายดำถูกนายขาวฟ้องศาลให้ชำระหนี้รายนี้ นายแดงย่อมยกเอาการที่ตนถูกนายขาวข่มขู่ขึ้นต่อสู้เพื่อบอกล้างนิติกรรมรายนี้ให้ตกเป็นโมฆะไปเสียได้ แต่นายดำไม่มีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ขึ้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของนายแดงมาต่อสู้กับนายขาวได้ ดังนั้นนายดำยังคงต้องรับผิดชอบต่อนายขาวอยู่ตามส่วนของตน

(2) การที่หนี้เงินกู้รายนี้เกิดจากนายแดงเสียพนันนายขาวนั้นได้มีหลักในเรื่องหนี้อันเกิดจากการพนันบัญญัติอยู่ในมาตรา 853 ว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่.....” ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าหนี้รายนี้ไม่ได้เกิดมีขึ้นเลย และการที่มี ได้เกิดมีขึ้นขึ้นเลยนี้ย่อมทำให้ลูกหนี้ร่วมกันทุกคนได้รับผลประโยชน์แห่งการนี้ด้วย ดังนั้น เมื่อนายแดงและนายดำถูกนายขาวฟ้องศาลให้ชำระหนี้รายนี้ ทั้งนายแดงและนายดำย่อมยกเอาการที่หนี้รายนี้เกิดจากนายแดงเสียการพนันขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับนายขาว (เจ้าหนี้) ได้ ผลก็คือทั้งนายแดงและนายดำไม่ต้องชำระหนี้ให้แก่ นายขาว

* 67. นายขิ่ง นายขวด และนายยศ ร่วมกันกู้เงินนายมิ่งไป 1,200 บาท โดยมีข้อตกลงว่า บุคคลทั้งสามเป็นลูกหนี้ร่วมกัน เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว ปรากฏว่า นายขิ่งถูกคนร้ายฆ่าตาย และนายขิ่งไม่มีทรัพย์สินอย่างใดเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทเลย ส่วนนายขวดไม่ยอมชำระหนี้ให้นายมิ่ง นายยศ จึงได้ชำระหนี้ให้นายมิ่งไป 1,200 บาท

ให้ท่านวินิจฉัยว่า นายยศมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากทายาทของนายขิ่ง และนายขวดได้เพียงใดหรือไม่

เมื่อนายยศได้ชำระหนี้ให้นายมิ่งไป 1,200 บาท โดยหลักในมาตรา 296 บัญญัติว่า “ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระหนี้ เป็นอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ ไซ้ร์ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งจำต้องออกส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับใช้... ..” ดังนั้นหนี้เงิน 1,200 บาท เมื่อมิได้มีการตกลงเป็นอย่างอื่น ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งสามนี้ นายขิ่ง นายขวด และนายยศจึงต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กันคนละ 400 บาท เมื่อนายยศได้ชำระหนี้ให้นายมิ่งไป 1,200 บาท นายยศจึงมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจาก นายขิ่งและนายขวดได้คนละ 400 บาท แต่จากอุทธรณ์ปรากฏว่านายขิ่งถูกคนร้ายฆ่าตาย และนายขิ่งไม่มีทรัพย์สินอย่างใดเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทเลย ดังนั้นนายขื่อย่อมไม่สามารถที่จะเรียกเอาส่วนที่นายขิ่งจะต้องออกใช้ด้วยจากตัวนายขิ่งเอง และทายาทของนายขิ่งได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ คือ นายขวดและนายยศจึงจำต้องออกรับใช้ในส่วนของนายขิ่งในจำนวนเงิน 400 บาทตามส่วน คือคนละ 200 บาท

นายยศไม่มีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากทายาทของนายขิ่งได้ ส่วนนายขวดนั้น นายยศมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาได้เป็นจำนวนเงิน 600 บาท (คือตามส่วนที่นายขวดต้องออกในส่วนของตนเป็นเงิน 400 บาท และออกรับใช้ในส่วนของนายขิ่งอีก 200 บาท)

* 68. นายแดง และนายดำร่วมกันกู้เงินของนายขาวไป 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาท) โดยมีข้อสัญญาว่า นายแดงและนายดำยอมรับผิดค่อนนายขาวอย่างลูกหนี้ร่วมกัน ให้ท่าน

อธิบายว่า เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้เกิดขึ้นกับนายแดงหรือนายดำเกี่ยวกับการกู้เงินรายนี้ นายแดงหรือนายดำจะได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากกรณีนั้น ๆ เพียงใดหรือไม่

- (1) นายขาวได้ปลดหนี้รายนี้ให้แก่นายดำ 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาท)
- (2) นายแดงได้เข้าร่วมทำสัญญากู้เงินรายนี้เพราะถูกนายขาวข่มขู่
- (3) เมื่อหนี้รายนี้ขาดอายุความแล้ว นายแดงได้นำเงิน 5,000 บาท (ห้าพันบาท)

ไปผ่อนชำระหนี้ให้แก่นายขาว

(1) ในกรณีที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งนั้น มาตรา 293 ได้บัญญัติว่า “การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้นย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น” ดังนั้นในกรณีที่นายขาวได้ปลดหนี้ให้แก่นายดำ 50,000 บาท ลูกหนี้ร่วมกันคนอื่นคือนายแดงย่อมได้รับประโยชน์ร่วมด้วยเพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้ และในกรณีนี้ก็มีได้มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น ดังนั้นจำนวนหนี้ 100,000 บาทจึงเหลือเพียง 50,000 บาท และนายขาวเจ้าหนี้ก็มีสิทธิเรียกให้นายแดงลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งชำระหนี้ให้แก่ตนเพียง 50,000 บาทเท่านั้น

(2) การที่นายแดงได้เข้าร่วมทำสัญญากู้เงิน... เพราะนายแดงถูกนายขาวข่มขู่... ทำให้สัญญากระหว่างนายแดงและนายขาวเป็นโมฆะกรรม เมื่อเป็นเช่นนั้น นายแดงย่อมมีสิทธิบอกล้างสัญญากู้รายนี้ให้ตกเป็นโมฆะได้ แต่สิทธิในการบอกล้างนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวของนายแดงโดยเฉพาะ ดังนั้นนายดำซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันและได้เข้าทำสัญญาโดยมิได้ถูกนายขาวข่มขู่จึงไม่มีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ของนายแดงขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้ของตนเพื่อให้สัญญานี้ตกเป็นโมฆะไปด้วย โดยมีมาตรา 295 บัญญัติว่า “ข้อความจริงอันใด นอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องเท่าถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใด ก็ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น.....”

(3) เมื่อหนี้รายนี้ขาดอายุความแล้ว นายแดงได้นำเงิน 5,000 บาท (ห้าพันบาท) ไปผ่อนชำระหนี้ให้แก่นายขาว โดยทั่วไปมีหลักอยู่ว่า เมื่อกำหนดอายุความได้ล่วงพ้นไปแล้ว ฝ่ายลูกหนี้ชอบที่จะบอกปิดการชำระหนี้ได้ ถ้ามีการชำระหนี้ไม่ว่าอย่างไรก็ตามสิทธิเรียกร้องอันขาดอายุความแล้วเป็นราคามากน้อยเท่าใด ท่านว่าจะเรียกคืนหาได้ไม่ ถึงแม้ว่าการชำระหนี้นั้นจะได้ทำไปเพราะไม่รู้กำหนดอายุความก็เรียกคืนไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น การที่นายแดงได้นำเงิน 5,000 บาทไปผ่อนชำระหนี้ให้แก่นายขาว นายแดงย่อมเรียกคืนจากนายขาวไม่ได้แม้ในขณะที่นายแดงไปชำระหนี้ให้แก่นายขาวนั้นหนี้ของนายแดงจะขาดอายุความแล้วก็ตาม และการกระทำดังกล่าวของนายแดงถือได้ว่าเป็นเรื่องเฉพาะ

ตัวของนายแดงยังมีบทบัญญัติในเรื่องนี้อยู่ในมาตรา 295 นายแดงจึงไม่มีสิทธิไปเรียกร้องให้นายดำ ต้องออกส่วนความรับผิดชอบในจำนวนเงิน 5,000 บาทด้วย ดังนั้นเมื่อนายแดงได้ชำระหนี้ให้แก่ นายขาว ไปแล้ว 5,000 บาทจึงเป็นแรงเฉพาะตัวของนายแดงที่นายแดงจะไปไล่เบี้ยจากนายดำไม่ได้ และในกรณีที่นายขาวมาเรียกร้องให้นายดำชำระหนี้ให้แก่ตน นายดำย่อมมีสิทธิที่จะยกเอาอายุความที่ขาด แล้วขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่ นายขาวได้

69. เจ้าหนี้ร่วมมีลักษณะสำคัญอย่างไร จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายของท่าน

หลักกฎหมายในเรื่องเจ้าหนี้ร่วมมีบัญญัติไว้ในมาตรา 298 ว่า “ถ้าบุคคลหลายคนมีสิทธิเรียกร้องการชำระหนี้ โดยท่านเองซึ่งแต่ละคนอาจจะเรียกร้องให้ชำระหนี้สิ้นเชิงได้ไซ้ร้ ถึงแม้ว่าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้สิ้นเชิงแต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือเจ้าหนี้ร่วมกัน) กิติ ท่านว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แต่ละคนใดคนหนึ่งก็ได้ตามแต่จะเลือก ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้แม้ทั้งที่เจ้าหนี้คนหนึ่งจะได้ยื่นฟ้องเรียกชำระหนี้ไว้แล้ว”

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เจ้าหนี้ร่วมมีสาระสำคัญดังนี้

- (1) ในหนี้รายเดียวแต่มีเจ้าหนี้หลายคน
- (2) เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้สิ้นเชิงได้
- (3) ลูกหนี้จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งก็ได้ตามแต่จะเลือก แม้ทั้งที่เจ้าหนี้คนหนึ่งจะได้ยื่นฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ไว้แล้ว ลูกหนี้ก็ยังชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ร่วมคนอื่นได้

ตัวอย่าง ก.ช.ค. ให้ ง. กู้เงินไป 1,000 บาท โดยตกลงกันว่า เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้ ง. ชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิง ดังนี้ ก.ช.ค. ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน ง. จะชำระหนี้ให้แก่ ก. หรือ ข. หรือ ค. ก็ได้ เมื่อ ง. ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งแล้วหนี้นั้นก็พ้นอันระงับไป

70. ในกรณีที่เกี่ยวกับผลแห่งการเป็นเจ้าหนี้ร่วมกันนั้น จงกล่าวถึงผลระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกับลูกหนี้และผลระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกันเอง

ในกรณีที่เกี่ยวกับผลแห่งการเป็นเจ้าหนี้ร่วมกันนั้น มาตรา 299 ได้บัญญัติถึงผลระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกับลูกหนี้ ส่วนในมาตรา 300 เป็นผลระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกันเอง ดังต่อไปนี้

มาตรา 299 บัญญัติว่า “การที่เจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งผิดนัดนั้น ย่อมเป็นโทษแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วย

ถ้าสิทธิเรียกร้องและหนี้สินนั้นเป็นอันเคลื่อนกลิ้งกันไปในเจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง สิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ก็ย่อมเป็นอันระงับสิ้นไป

นอกจากนี้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 292, 293 และ 295 มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม กล่าวโดยเฉพาะก็คือ แม้เจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งจะโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นไป ก็หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วยไม่”

จากบทบัญญัติในมาตรา 299 ดังกล่าวมานี้เป็นที่เห็นได้ว่า

- (1) การผิดนัดของเจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมเป็นโทษแก่เจ้าหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย
- (2) ถ้าสิทธิเรียกร้องและหนี้สินนั้นเป็นอันเคลื่อนกลิ้งไปในเจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งแล้ว สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ก็ย่อมเป็นอันระงับสิ้นไปด้วย ตัวอย่างเช่น ก.ช.ค. เป็นเจ้าหนี้ร่วมของ ง. ในเงิน 300 บาท ต่อมา ก. ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินทั้งหมดให้ ง. เมื่อ ก. ตายลงทรัพย์สินทั้งหมดของ ก. รวมทั้งหนี้เงิน 300 บาทรายนี้ด้วยก็ตกเป็นของ ง. เมื่อเป็นเช่นนั้นสิทธิเรียกร้องและความรับผิดชอบในหนี้รายนี้ก็ตกเป็นของ ง. ตามกฎหมาย หนี้รายนี้จึงเป็นอันระงับสิ้นไป
- (3) กรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 299 วรรค 3

อนุโลมตามมาตรา 292 อันหมายความว่า ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ร่วมคนใด หรือ ได้วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ หรือได้หักกลบลบหนี้กับเจ้าหนี้คนนั้นแล้ว ลูกหนี้นั้นก็พลุดพ้นจากหนี้ไป

อนุโลมตามมาตรา 293 คือ เมื่อเจ้าหนี้ร่วมกันคนใดปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้แล้ว ก็มีผลให้หนี้นั้นระงับไปตามส่วนที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้ ถ้าเจ้าหนี้คนใดปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้เฉพาะส่วนของตนแล้ว ส่วนของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ก็ยังคงอยู่ แต่ถ้าเจ้าหนี้ร่วมกันคนใดปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้จนสิ้นเชิงแล้ว เจ้าหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ก็ย่อมหมดสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนอีก ทั้งนี้เพราะการที่เจ้าหนี้ร่วมกันคนใดปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้แล้ว ย่อมเป็นโทษแก่เจ้าหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วยตามส่วนที่ได้ปลดให้หนี้

อนุโลมตามมาตรา 295 เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งตั้งบัญญัติไว้ในมาตราที่ก่อกำเนิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ร่วมคนใด ก็ย่อมจะเป็นไปเพื่อคุณและโทษแก่เจ้าหนี้คนนั้นโดยเฉพาะ ไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย เช่น การบอกกล่าว การผิดนัด เป็นต้น และแม้เจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งจะโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นไปก็หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วยไม่

มาตรา 300 บัญญัติว่า “ในระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกันนั้น ท่านว่าต่างคนต่างชอบที่จะได้รับชำระหนี้เป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” ซึ่งหมายความว่า ถ้าหากเจ้าหนี้ร่วมกันคนใดได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ หรือกระทำการอย่างอื่น อันมีผลให้หนี้นั้นระงับไป เช่น ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ หรือ หนี้เคลื่อนกลิ้งกันไป ในเจ้าหนี้ร่วมคนใด เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ย่อมมีสิทธิที่จะเรียก

ร้องเอาส่วนของตนตามมาตรา 300 นี้จากเจ้าหนี้คนนั้นได้ ตัวอย่างเช่น ก.ช.ค. เป็นเจ้าหนี้ร่วมของ ง. ในเงิน 1,200 บาท ก. ได้รับชำระหนี้เงิน 1,200 บาทจาก ง. หรือ ก. ได้ปลดหนี้รายนี้ให้ ง. โดยช. และค. มิได้ยินยอมด้วย ช. และค. มีสิทธิเรียกร้องส่วนของตนจาก ก ได้คนละ 400 บาท

71. เอก โท ตรี เป็นเจ้าหนี้ร่วมของแดงเป็นเงิน 3,000 บาท ต่อมาเอกตาย ปรากฏว่า เอก ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกของตนทั้งหมดรวม ทั้งหนี้เงินรายนี้ด้วยให้แก่แดงแต่ผู้เดียวให้ท่านวินิจฉัยว่า

- (ก) สิทธิเรียกร้องตามหนังสือสัญญาที่ซึ่งโทและตรีมีต่อแดงนั้นระงับไปหรือไม่
- (ข) โทและตรี อาจฟ้องให้แดงชดใช้เงินให้แก่ตนได้เพียงใด หรือไม่ จงอ้างหลักกฎหมายประกอบคำตอบของท่าน

การที่เอกซึ่งเป็นเจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งของแดง ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกของตนทั้งหมดรวมทั้งหนี้เงินรายนี้ด้วยให้แก่แดงแต่ผู้เดียวนั้น ทำให้เห็นได้ว่า สิทธิและหน้าที่ในหนี้เงินรายนี้ได้ตกอยู่กับบุคคลคนเดียวก็คือแดง อันเป็นเหตุให้หนี้ระงับไปโดยหนี้เคลื่อนกลืนกัน และในกรณีเดียวกันนี้เอง มาตรา 299 วรรค 3 ได้บัญญัติว่า ถ้าสิทธิเรียกร้องและหนี้สินนั้นเป็นอันเคลื่อนกลืนกันไปในเจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง สิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ก็ย่อมเป็นอันระงับสิ้นไป” ดังนั้น

- (ก) สิทธิเรียกร้องตามหนังสือสัญญาที่ซึ่งโทและตรีมีต่อแดงนั้นระงับสิ้นไป

แต่ในฐานะที่แดงเป็นผู้รับมรดกของเอกผู้ตาย โทและตรีจึงอาจฟ้องแดงในฐานะเป็นผู้รับมรดกของเอก ให้ชดใช้ส่วนที่คนทั้งสองควรมีควรได้ ตามมาตรา 300 ซึ่งบัญญัติว่า “ในระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกันนั้น ท่านว่าต่างคนต่างชอบที่จะได้รับชำระหนี้เป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” เพราะการฟ้องตามมาตรา 300 นี้เป็นการใช้สิทธิในระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกันเอง ซึ่งในขณะนี้เมื่อแดงได้รับมรดกของเอก แแดงก็เป็นเจ้าหนี้ร่วมกันกับโทและตรีด้วย

- (ข) โทและตรีจึงมีสิทธิฟ้องให้แดงชดใช้เงินให้แก่ตนได้ตามส่วนที่โทและตรีพึงมีพึงได้ตามสิทธิของตนถ้าไร ได้มีข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น คือคนละ 1,000 บาท

72. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 301 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลหลายคนเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระมิได้ ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน” ท่านเข้าใจว่าอะไร จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 301 บัญญัติถึงกรณีที่บุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ซึ่งหนี้นั้นเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ โดยอาจเกิดแต่ สภาพแห่งทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้ นั้น หรืออาจเกิดขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย หรือโดยเจตนาของกลุ่มกรณีก็ได้

(1) ลูกหนี้ร่วมเกิดแต่สภาพแห่งทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้ เช่น ก. กับ ข. มีหนี้ซึ่งจะต้องส่งมอบช้างเชือกหนึ่งให้แก่ ค. เช่นนี้ สภาพแห่งทรัพย์สิน คือช้างเชือกนั้นจะแบ่งแยกกันชำระไม่ได้ ฉะนั้น ค. จะเรียกให้ ก. หรือ ข. ส่งมอบช้างให้แก่ ค. ก็ได้ เพราะ ก. และ ข. ต้องรับผิดชอบ ค. เช่นอย่างลูกหนี้ร่วมกัน

(2) ลูกหนี้ร่วมเกิดขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย เช่น ก. กับ ข. ทำสัญญาจะโอนขายหุ้นในบริษัทแห่งหนึ่งให้ ค. เช่นนี้ ต้องถือว่า ก. และ ข. มีความผูกพันต่อ ค. อย่างลูกหนี้ร่วมเพราะหุ้นนั้นมาตรา 1118 บัญญัติว่า เป็นทรัพย์สินจะแบ่งแยกหาได้ไม่

(3) ลูกหนี้ร่วมเกิดโดยเจตนาของคู่กรณีที่ไม่อาจจะแบ่งกันชำระได้ เช่น ก. และ ข. มีหนี้ที่จะสร้างเรือนหลังหนึ่งให้แก่ ค. โดยเจตนาของคู่กรณีเป็นที่เห็นได้ว่ามิได้แบ่งแยกให้ ก. และ ข. ชำระหนี้รายนี้ได้ ค. จึงเรียกให้ ก. หรือ ข. คนใดคนหนึ่งปลูกเรือนให้ ค. ได้ เพราะ ก. และ ข. ต้องรับผิดชอบ ค. อย่างลูกหนี้ร่วมกัน

การที่มาตรา 301 บัญญัติให้บุคคลหลายคนที่ต้องชำระหนี้กันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ มีความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน ก็ด้วยความจำเป็นอันเนื่องมาแต่สภาพแห่งการชำระหนี้ไม่อาจแบ่งแยกกันชำระได้ เพราะทรัพย์สินบางอย่างไม่อาจจะแยกจากกันได้ นอกจากจะเปลี่ยนแปลงสภาวะแห่งทรัพย์สินนั้น และทรัพย์สินบางอย่างตามกฎหมายถือว่าแบ่งไม่ได้ หรือคู่กรณีมีเจตนาไม่ให้มีการแบ่งกันชำระหนี้ ดังนี้ ตามกฎหมายก็ต้องถือว่า บุคคลหลายคนที่ต้องชำระหนี้กันมีสภาพดังว่านี้ มีความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้การชำระหนี้บังเกิดผลสมดังเจตนาของคู่กรณี และถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้

73. การชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้หมายความว่าอะไร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงกรณี ที่เกี่ยวกับการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้และมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้แต่มิได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมกันไว้อย่างไรบ้าง

การชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้หมายความว่าถึงขั้นหนี้ที่ไม่สามารถแบ่งชำระกันได้เป็นส่วนตัด หากแบ่งกันชำระหนี้แล้วก็จะไม่เป็นการชำระหนี้ที่ถูกต้องสมบูรณ์หรืออาจทำให้สภาพแห่งหนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม “หนี้อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้” นั้นอาจจะเกิดแต่สภาพแห่งทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้ นั้น หรืออาจเกิดขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายหรือโดยเจตนาของคู่กรณีก็ได้

ในกรณีที่มีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้โดยมิได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมกัน และหนี้นั้นเป็นการอันจะแบ่งชำระมิได้ มาตรา 302 บัญญัติว่า “ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้ และมี

บุคคลหลายคนเป็นเจ้าของ ถ้าบุคคลเหล่านั้นมิได้เป็นเจ้าของร่วมกันไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ได้แต่จะชำระหนี้ให้ ได้ประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกชำระหนี้ได้ก็แต่เพื่อได้ประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคนเท่านั้น อนึ่งเจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกให้ลูกหนี้วางทรัพย์สินที่เป็นหนี้นั้นไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้หมดทุกคนด้วยกันก็ได้ หรือถ้าทรัพย์สินนั้นไม่ควรแก่การจะวางได้ ก็ให้ส่งแก่ผู้พิทักษ์ทรัพย์สินซึ่งศาลจะได้แต่งตั้งขึ้น

นอกจากนี้ข้อความจริงใดที่เท่าดังเจ้าหนี้คนหนึ่งเท่านั้น หากเป็นไปเพื่อคุณหรือโทษแก่เจ้าหนี้อื่น ๆ ด้วยไม่ว่าง

จากบทบัญญัติในมาตรา 302 ทำให้เห็นได้ว่า ในกรณีที่มีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าของโดยมิได้เป็นเจ้าของร่วมกัน และหนี้เป็นการอันจะแบ่งชำระมิได้ มาตรา 302 หาได้บัญญัติให้บังคับอย่างเจ้าหนี้ร่วมกันไม่ เพราะฉะนั้นเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ก็แต่เพื่อให้ได้ประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคน และถ้าลูกหนี้จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งแล้ว ก็ต้องให้ได้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้เหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน จะถือตามมาตรา 298 ไม่ได้เพราะบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้มิได้เป็นเจ้าของร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ก. ข. ซ้อม้าจาก ค. โดย ก. ข. มิได้เป็นเจ้าของร่วมกัน ค. จะต้องชำระหนี้ให้ ก. ข. ด้วยกัน ถ้า ค. จะชำระหนี้ให้ ข. แต่ผู้เดียวก็ต้องให้ ก. ยินยอมด้วย ถ้า ก. และ ข. ไม่ตกลงกันว่าใครจะเป็นผู้รับชำระหนี้ ค. อาจวางทรัพย์สินไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของ ก. และ ข. ได้ตามมาตรา 331 ส่วน ก. และ ข. ก็อาจเรียกให้ ค. วางทรัพย์สินไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วยกันก็ได้ ถ้าหาก ก. และ ข. ไม่สามารถจะตกลงกันได้ว่า ใครจะเป็นผู้รับชำระหนี้

74. หนี้ชำระรับไปด้วยเหตุประการใดได้บ้างจงอธิบายมาให้เข้าใจพอสังเขป

หนี้ที่เกิดขึ้นและมีผลตามกฎหมาย อาจรับไปได้โดยอาศัยเหตุและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งโดยปกติหนี้รับไปได้ด้วยการชำระหนี้ อันหมายถึงการที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติต่อเจ้าหนี้ให้ได้รับผลต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ไม่ว่าจะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ส่งมอบทรัพย์สิน ทำการ หรือชดเชยค่าทำกรรม และเมื่อเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไว้โดยถูกต้องตามยั้งตั้งกล่าวแล้ว หนี้นั้นก็จะเป็นอันระงับไป ถ้าลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้โดยชอบแล้ว แต่เจ้าหนี้ขอปิดไม่ยอมรับชำระหนี้นั้นเสียเช่นนั้นแล้ว ลูกหนี้ก็ยังหาหลุดพ้นจากหนี้ไม่ เพราะคำพิงแต่ลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบเท่านั้น ยังทำให้หนี้นั้นระงับไปไม่ ลูกหนี้ยังคงผูกพันในหนี้นั้นอยู่ และมีหน้าที่จะต้องชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ต่อไป เว้นแต่ลูกหนี้จะได้นำทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้นั้นไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้จึงจะเป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ได้

นอกจากหน้าจรรยาบรรณไปด้วยการชำระหนี้บังคับบัญญัติไว้ในมาตรา 314—339 แล้ว หนี้ยังอาจระงับไปได้ด้วยการปลดหนี้ หักกลบบลหนี้ แปรลงหนี้ใหม่ และ หนี้เคลื่อนกลืนกัน ซึ่งขอแยกอธิบายพอเป็นสังเขปดังนี้

(1) หนี้จรรยาบรรณไปได้ด้วยการปลดหนี้ อันเป็นนิติกรรมที่เจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้โดยมิได้เรียกร้องประโยชน์ตอบแทนแต่อย่างใด การแสดงเจตนาของเจ้าหนี้เช่นว่านี้เพียงแต่แสดงโดยทางวาจา ก็เป็นการเพียงพอ เว้นแต่ถ้าหนี้นั้นมีหนังสือเป็นหลักฐานการปลดหนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือต้องเวรคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ลูกหนี้ หรือขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย (ม. 340)

(2) หนี้จรรยาบรรณไปได้ด้วยการหักกลบบลหนี้ ซึ่งในเรื่องนี้มีบทบัญญัติอยู่ในมาตรา 341-348 การหักกลบบลหนี้จรรยาบรรณทำได้ ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันโดยมูลหนี้อันมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดจะชำระไซ้ ลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบบลหนี้กันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่งจะไม่เปิดช่องให้หักกลบบลกันได้ แต่การหักกลบบลหนี้ดังกล่าวมานี้จะกระทำไม่ได้หากเป็นการขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้ แต่เจตนาเช่นว่านี้ ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำโดยสุจริต การหักกลบบลหนี้นั้นทำได้ด้วยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง การแสดงเจตนาเช่นว่านี้จะมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลาเริ่มต้นหรือเวลาสิ้นสุดหาได้ไม่

(3) หนี้จรรยาบรรณไปได้ด้วยการแปรลงหนี้ใหม่ ซึ่งมีบทบัญญัติอยู่ในมาตรา 349—352 การแปรลงหนี้ใหม่ เป็นสัญญาซึ่งคู่กรณีเกี่ยวข้องในมูลหนี้ ได้ตกลงกันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้เสียใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงมีผลให้หนี้เดิมเป็นอันระงับสิ้นไป แต่ในเวลาเดียวกัน ก็มีหนี้ใหม่เกิดขึ้นและผูกพันคู่กรณีที่เกี่ยวข้องนั้นสืบไปอีก การเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้นั้นได้แก่ การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้และลูกหนี้ หรือเปลี่ยนวัตถุประสงค์แห่งหนี้ หรือทำหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้อันปราศจากเงื่อนไข หรือเปลี่ยนเงื่อนไข เหล่านี้ถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้

(4) หนี้จรรยาบรรณไปได้ด้วยหนี้เคลื่อนกลืนกัน ซึ่งมีบัญญัติอยู่ในมาตรา 353 ว่า “ถ้าสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้รายใดตกอยู่กับบุคคลคนเดียว ท่านว่าหนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่เมื่อหนี้นั้นตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก หรือเมื่อสลักหลังตัวแลกเงินกลับคืนตามความในมาตรา 917 วรรค 3” ตัวอย่างเช่น ก. เป็นหนี้ ข. 10,000 บาท ต่อมา ข. ตาย และปรากฏว่า

ข. ได้ทำพินัยกรรมยกบรรดาทรัพย์สินทั้งหมดให้ ก. แต่ผู้เดียว ดังนั้นจึงเป็นที่เห็นได้ว่าสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้และความรับผิดชอบในหนี้รายได้ตกอยู่กับ ก. แต่ผู้เดียว ฉะนั้นหนี้รายนี้จึงเป็นอันระงับสิ้นไปเพราะหนี้เคลื่อนกลิ้งกัน

75. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงผู้ชำระหนี้ตามกฎหมายได้อย่างไรบ้าง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงผู้ชำระหนี้ตามกฎหมายไว้ในมาตรา 314 ความว่า “อันการชำระหนี้นั้นท่านว่าบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ หรือจะขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้” และในวรรค 2 ยังบัญญัติไว้อีกว่า “บุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการชำระหนี้ นั้น จะเข้าชำระหนี้โดยยินใจลูกหนี้หาได้ไม่”

จากบทบัญญัติในมาตรา 314 เป็นที่เห็นได้ว่า โดยหลักแล้วลูกหนี้ย่อมจะเป็นผู้ชำระหนี้เองอยู่เสมอ แต่กฎหมายก็เปิดช่องให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระหนี้แทนได้ แต่ในมาตรา 314 นี้เองก็ได้มีข้อจำกัดการเข้าชำระหนี้ของบุคคลภายนอกไว้ด้วยดังนี้

(1) จำกัดโดยสภาพแห่งหนี้ หมายความว่าถึงกรณีที่ว่าวัตถุแห่งหนี้นั้นมีได้มุ่งแต่ประโยชน์ในทางทรัพย์สินโดยตรง แต่เป็นการกระทำ หรือ งดเว้นการกระทำ ซึ่งโดยสภาพแห่งการกระทำ หรือ งดเว้นนั้นเป็นการที่ลูกหนี้จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติการชำระหนี้ด้วยตนเอง การชำระหนี้จึงจำสำเร็จผลตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้

(2) จำกัดโดยเจตนาของคู่กรณี หมายความว่า คู่กรณีห้ามไม่ให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ ฉะนั้นถ้าบุคคลภายนอกชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิขอขมวดไม่ยอมรับการชำระหนี้ได้

(3) จำกัดโดยการที่บุคคลภายนอกกระทำการชำระหนี้โดยยินใจลูกหนี้ไม่ได้ ถ้าบุคคลภายนอกผู้นั้นไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการชำระหนี้ แต่ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้ไว้แล้วก็ไม่มีเหตุผลอันใดที่จะถือว่าหนี้ยังไม่ระงับ

76. ผู้ชำระหนี้จะต้องพึงปฏิบัติการชำระหนี้ต่อผู้ใดจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

ในข้อนี้มีหลักกฎหมายบัญญัติอยู่ในมาตรา 315—319 ดังนี้

(1) มาตรา 315 มีหลักอยู่ว่า ต้องชำระหนี้ให้แก่ตัวเจ้าหนี้เองหรือแก่บุคคลที่มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ การชำระหนี้ถ้าทำให้แก่บุคคลผู้ไม่มีอำนาจรับชำระหนี้ ถ้าเจ้าหนี้ให้สัตยาบันคือ รับรองการชำระหนี้แล้ว การชำระหนี้นั้นก็สมบูรณ์มีผลทำให้หนี้ระงับ

(2) มาตรา 316 ให้ผู้รองตามปรากฏแห่งสิทธิในมูลหนี้เป็นผู้มีสิทธิรับชำระหนี้ได้ด้วย แต่การชำระหนี้จะมีผลสมบูรณ์หรือไม่ต้องพิจารณาว่า บุคคลผู้รับชำระหนี้จะต้องเป็นผู้รองตามปรากฏแห่งสิทธิในมูลหนี้ และผู้ชำระหนี้ต้องกระทำการโดยสุจริตคือไม่รู้ว่ามีผู้ชำระหนี้ให้หนี้ ไม่มีสิทธิจะรับชำระหนี้ได้

(3) มาตรา 317 การชำระหนี้ให้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับนั้น ไม่ใช่ว่าจะไร้ผลตามกฎหมายเสียทีเดียว เพราะการชำระหนี้ย่อมมีผลสมบูรณ์ได้เพียงเท่าที่เจ้าหนี้ได้ลาภออกแต่การนั้น ซึ่งหมายความว่า เมื่อเจ้าหนี้ได้รับประโยชน์จากการชำระหนี้ไว้แล้วเท่าใด ก็ต้องถือว่าหนี้นั้นระงับสิ้นไปเพียงเท่าที่เจ้าหนี้ได้รับประโยชน์ไว่นั้น

(4) มาตรา 318 กล่าวถึงการชำระหนี้ให้แก่ผู้ถือใบเสร็จว่า จะมีผลสมบูรณ์ต้องอาศัยหลักสำคัญ ประการคือ ผู้รับชำระหนี้ต้องเป็นผู้ถือใบเสร็จและผู้ชำระหนี้เชื่อโดยสุจริตว่าผู้ถือใบเสร็จนั้นมีสิทธิที่จะถือใบเสร็จมารับชำระหนี้ได้ คำว่า “ผู้ถือใบเสร็จ” หมายถึงบุคคลที่เจ้าหนี้ใช้ให้ ถือใบเสร็จของเจ้าหนี้ไปเพื่อรับชำระหนี้จากลูกหนี้ และคำว่า “ใบเสร็จ” หมายถึงเอกสารอันเป็นหลักฐานแสดงว่าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้แล้ว ฉะนั้นจึงต้องลงลายมือชื่อเจ้าหนี้หรือผู้มีสิทธิจะรับชำระหนี้ด้วย ถ้าหากเป็นใบเสร็จปลอม ผู้ชำระหนี้จะอ้างว่าการชำระหนี้สมบูรณ์ หนี้ระงับแล้วไม่ได้เพราะใบเสร็จปลอมนั้นไม่ใช่ใบเสร็จตามความหมายของ มาตรา 318 นี้

(5) มาตรา 319 ถ้าศาลสั่งให้ลูกหนี้คนที่สามงดเว้นทำการชำระหนี้ แต่ลูกหนี้คนที่สามยังชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนเองอีก ให้เจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้ยึดทรัพย์เรียกให้ลูกหนี้คนที่สามนั้นทำการชำระหนี้ ได้อีกให้คุ้มกับความเสียหายอันตนได้รับก็ได้ และลูกหนี้คนที่สาม เมื่อจำต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้ยึดทรัพย์ไปเพียงใด ก็ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหนี้ของตนเองได้

77. การชำระหนี้อย่างไรจึงจะเป็นการชำระหนี้โดยชอบ

การชำระหนี้จะให้สำเร็จผลเป็นอย่างไร ลูกหนี้จะต้องขอปฏิบัติชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นเช่นนั้นโดยตรง (มาตรา 208 วรรคแรก) เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ ได้ (มาตรา 215) จึงพอจะกล่าวได้โดยทั่วไปว่าวัตถุประสงค์ในการชำระหนี้ย่อมอาศัยวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นสำคัญ แต่ในการชำระหนี้ดังกล่าวอาจมีการชำระหนี้ด้วยวัตถุประสงค์อย่างอื่นแทนวัตถุประสงค์ในการชำระหนี้ที่กำหนดไว้แต่เดิมได้ด้วยความยินยอมของเจ้าหนี้ เมื่อเจ้าหนี้ยินยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว ก็ย่อมถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้โดยชอบอันเป็นผลให้หนี้นั้นเป็นอันระงับไปได้เหมือนกัน

อย่างไรจึงจะเป็นการชำระหนี้โดยชอบนั้นได้มีบทบัญญัติอยู่ในมาตรา 320—323 ดังนี้

(1) มาตรา 320 บัญญัติว่า “อันจะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน หรือให้รับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้นั้น ท่านว่าหากจะบังคับได้ไม่” แต่ถ้าหากว่าเจ้าหนี้ยินยอมรับการชำระหนี้บางส่วนหรือยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นที่ลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้แล้วก็ต้องถือว่าเป็นการชำระหนี้โดยชอบ

(2) มาตรา 321 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันได้ ท่านว่าหนี้นั้นก็อันระงับสิ้นไป

ถ้าเพื่อที่จะทำให้พอแก่ใจ เจ้าหนี้นั้น ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้ได้อย่างหนึ่งขึ้นใหม่ต่อเจ้าหนี้ไซ้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่านมิให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้ได้ก่อหนี้ขึ้นแทนการชำระหนี้

ถ้าชำระหนี้ด้วยออก ด้วยโอน หรือด้วยสลักหลังตัวเงิน หรือประทวนสินค้า ท่านว่าหนี้นั้นจะระงับสิ้นไปต่อเมื่อค่าเงินหรือประทวนสินค้านั้นได้ใช้เงินแล้ว”

(3) มาตรา 322 บัญญัติว่า “ถ้าเอาทรัพย์สิน สิทธิเรียกร้องจากบุคคลภายนอกก็ดี หรือสิทธิอย่างอื่นก็ดี ให้แทนการชำระหนี้ ท่านว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบเพื่อชำระครบพร้อม และเพื่อการรอนสิทธิทำนองเดียวกับผู้ชาย”

(4) มาตรา 323 บัญญัติว่า “ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้ส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่าบุคคลผู้ชำระหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลาที่จะพึงส่งมอบ

ลูกหนี้จำต้องรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ด้วยความระมัดระวัง เช่นอย่างวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนจนกว่าจะได้ส่งมอบทรัพย์สินนั้น”

78. ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ณ สถานที่ใด

ในเรื่องสถานที่ที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้นั้น มาตรา 324 บัญญัติว่า “เมื่อมิได้มีแสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าจะพึงชำระหนี้ ณ สถานที่ใดไซ้ หากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่าต้องส่งมอบกัน ณ สถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นได้อยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ส่วนการชำระหนี้โดยประการอื่นท่านว่าต้องชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้”

บทบัญญัติในมาตรา 324 มีข้อความที่ควรพิจารณาดังนี้

(1) ในการชำระหนี้นี้มีหลักทั่วไปว่า ลูกหนี้ต้องมาหาเจ้าหนี้ ลูกหนี้ จึงต้องชำระหนี้ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของเจ้าหนี้ เช่น ก. มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอยุธยา กู้เงิน ข. ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดขอนแก่นไปเป็นเงิน 500 บาท ดังนั้นถ้าไม่มีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ก. ต้องชำระหนี้รายนี้ให้ ข. ที่จังหวัดขอนแก่น

(2) ถ้าคู่กรณีได้แสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะว่าให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ ณ สถานที่ใดแล้ว ลูกหนี้ก็ต้องชำระหนี้ ณ สถานที่ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อตกลงนั้น

(3) ถ้าการชำระหนี้เป็นการที่ลูกหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และเมื่อคู่กรณีมิได้มีข้อตกลงไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ณ สถานที่ใดแล้ว ลูกหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สิน ณ สถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นได้อยู่ในเวลาเมื่อได้ก่อให้เกิดหนี้ขึ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าสถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นได้อยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้ขึ้นจะเป็นสถานที่ใดไม่จำเป็นจะต้องเป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดหนี้ หรือเป็นภูมิลำเนาของเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ ตัวอย่างเช่น ก. มีภูมิลำเนาอยู่เชียงใหม่ ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ 1 คันจาก ข. ซึ่ง ข. มีภูมิลำเนาอยู่จันทบุรี ปรากฏว่าในเวลาที ก. และ ข. ดกลงซื้อขายรถยนต์กันนั้น รถยนต์ของ ข. กำลังอยู่ในอุ้งพันสีในกรุงเทพมหานคร ดังนั้นจะต้องถือว่า ข. จะต้องส่งมอบรถยนต์ให้แก่ ก. ณ สถานที่ที่ทรัพย์สินนี้ได้ตั้งอยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้ขึ้น คือที่กรุงเทพมหานคร

79. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 325 บัญญัติว่า “เมื่อมิได้มีแสดงเจตนาไว้ในการชำระหนี้ท่านว่า ลูกหนี้พึงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย แต่ถ้าค่าใช้จ่ายนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นเพราะเจ้าหนี้ย้ายภูมิลำเนาเกิด หรือเพราะการอื่นใดอันเจ้าหนี้ได้กระทำก็ดี ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเท่าใด เจ้าหนี้ต้องเป็นผู้ออก” ท่านเข้าใจว่ากระไร จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายของท่าน

เนื่องจากลูกหนี้มีหน้าที่จะต้องชำระหนี้ ฉะนั้นโดยปกติ ลูกหนี้จึงต้องออกค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ ด้วยเหตุนี้มาตรา 325 จึงมีหลักทั่วไปว่า ลูกหนี้พึงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ เว้นแต่

(1) ได้มีการแสดงเจตนาไว้ในข้อ ค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น เช่น ให้เจ้าหนี้เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

(2) ถ้าค่าใช้จ่ายนั้น มีจำนวนเพิ่มขึ้นเพราะเจ้าหนี้ย้ายภูมิลำเนาเกิด หรือ เพราะการอื่นใดอันเจ้าหนี้ได้กระทำก็ดี ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเท่าใดเจ้าหนี้ต้องเป็นผู้ออกตัวอย่างเช่น ลูกหนี้ทำสัญญาส่งของไปขายให้เจ้าหนี้ที่กรุงเทพมหานคร ถึงกำหนดส่งมอบ ลูกหนี้จะส่งของไป เจ้าหนี้บอกมาว่าตนได้ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่สงขลาเสียแล้ว ขอให้ส่งต่อไปให้ที่สงขลา ลูกหนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพิ่มขึ้นเพราะต้องส่งของจากกรุงเทพมหานครไปสงขลาเท่าใด เจ้าหนี้ต้องออกใช้ในส่วนนี้

อนึ่งในบางกรณีมีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ไว้เป็นพิเศษ ในกรณีเช่นนี้ย่อมต้องถือว่า เมื่อคู่กรณีได้มีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องถือปฏิบัติตามที่กฎหมายในเรื่อง

นั้น ๆ บัญญัติไว้เช่น คำอุทธรณ์เมื่อทำสัญญาซื้อขายนั้น กฎหมายบัญญัติว่าผู้ซื้อผู้ขายพึงออกใช้
เสมอกันทั้งสองฝ่าย

80. ในเรื่องหลักฐานแห่งการชำระหนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติ
ถึงเรื่องนี้ไว้อย่างไรบ้าง

ในเรื่องหลักฐานแห่งการชำระหนี้มีหลักกฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์มาตรา 326 และ 327 ดังนี้

มาตรา 326 บัญญัติว่า “บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับใบเสร็จเป็นสำคัญจากผู้รับชำระหนี้
นั้นและถ้าหนี้ได้ชำระสิ้นเชิงแล้ว ผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่ง
หนี้หรือให้ขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย ถ้าและเอกสารนั้นสูญหาย บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะให้จัดแจ้งความ
ขอระงับหนี้ลงไว้ในใบเสร็จหรือในเอกสารอีกฉบับหนึ่งต่างหากก็ได้”

ถ้าหนี้ได้ชำระแต่บางส่วนก็ดี หรือถ้าเอกสารนั้นยังให้สิทธิอย่างอื่นใดแก่เจ้าหน้อยก็ดี
ท่านว่าลูกหนี้ชอบแต่ที่จะได้รับใบเสร็จไว้เป็นคู่มือและให้จัดแจ้งการชำระหนี้ลงไว้ในเอกสาร”

มาตรา 326 ได้กำหนดวิธีทำหลักฐานแห่งการชำระหนี้ไว้เพื่อสะดวกในการพิสูจน์ว่าลูกหนี้
ได้ชำระหนี้แล้ว กฎหมายถือว่าผู้ชำระหนี้ชอบที่จะเรียกหลักฐานแห่งการชำระหนี้จากผู้รับชำระหนี้ได้
ไม่จำกัดว่าหนี้จะเป็นหนี้ที่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้าเป็นกรณีซึ่งหนี้ได้ทำเอก
สารขึ้นไว้เพื่อเป็นหลักฐานแห่งหนี้ เมื่อชำระหนี้แล้ว ผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับเวนคืนเอกสารอัน
เป็นหลักฐานแห่งหนี้ หรือให้ขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย แต่ถ้าเอกสารนั้นสูญหาย บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบ
ที่จะให้จัดแจ้งความขอระงับหนี้ลงไว้ในใบเสร็จหรือในเอกสารอีกฉบับหนึ่งต่างหากก็ได้

มาตรา 327 บัญญัติว่า “ในกรณีชำระดอกเบี้ย หรือชำระหนี้อย่างอื่นอันมีกำหนดชำระ
เป็นระยะเวลานั้น ถ้าเจ้าหน้อยออกใบเสร็จให้เพื่อระยะหนึ่งแล้วโดยมิติดเอื้อน ท่านให้สันนิษฐานไว้
ก่อนว่าเจ้าหนี้ ได้รับชำระหนี้เพื่อระยะก่อน ๆ นั้นด้วยแล้ว

ถ้าเจ้าหน้อยออกใบเสร็จให้เพื่อการชำระต้นเงินท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าหนี้ได้รับ
ดอกเบี้ยแล้ว

ถ้าเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ได้เวนคืนแล้วไซ้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า หนี้
นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว”

มาตรา 327 ได้บัญญัติถึงข้อสันนิษฐานอันเป็นคุณแก่ผู้ชำระหนี้ซึ่งมีหลักฐานแห่งการชำระ
หนี้ดังนี้

(1) ในกรณีชำระดอกเบี้ยหรือชำระหนี้อย่างอื่นอันมีกำหนดชำระเป็นระยะเวลา เช่นการ
ชำระค่าเช่าเป็นรายเดือน ถ้าเจ้าหน้อยออกใบเสร็จให้เพื่อระยะหนึ่งแล้ว กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่า
เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เพื่อระยะก่อน ๆ นั้นด้วยแล้ว

(2) ในกรณีชำระคืนเงิน ถ้าเจ้าหน้าที่ออกใบเสร็จให้เพื่อการชำระคืนเงินแล้ว กฎหมายก็สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหน้าที่ได้รับดอกเบี้ยแล้ว

(3) ในกรณีที่ได้มีการเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้แล้ว กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่า หนี้เป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว

81. นายแสงมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครปฐม นายสีมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดราชบุรีในสองกรณีดังต่อไปนี้

(1) นายแสงกู้ยืมเงินนายสี

(2) นายแสงขายม้าแข่งตัวหนึ่งซื้อล่องลมให้นายสีขณะทำสัญญาซื้อขายกัน ม้าซื้อล่องลมยังอยู่ที่คอกจังหวัดเชียงใหม่

ก่อนนายแสงชำระหนี้เงินกู้หรือส่งมอบม้าล่องลมให้นายสี นายสีย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่จังหวัดสงขลา เช่นนายแสงจะต้องชำระหนี้เงินกู้หรือส่งมอบม้าซื้อล่องลมให้นายสี ณ จังหวัดใด และถ้าการชำระหนี้กรณีใดต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ใครจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายนั้น

ตาม ป.พ.พ. มาตรา 324 บัญญัติว่า เมื่อมิได้มีการแสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าจะพึงชำระหนี้ ณ สถานที่ใดไซ้ หากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่าจะต้องส่งมอบกัน ณ สถานที่ซึ่งทรัพย์สินได้อยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้ ส่วนการชำระหนี้โดยประการอื่น ท่านว่าต้องชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหน้าที่

มาตรา 325 บัญญัติว่า เมื่อมิได้แสดงเจตนาไว้ในข้อความจ่ายในการชำระหนี้ ท่านว่าฝ่ายลูกหนี้พึงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย แต่ถ้าค่าใช้จ่ายนั้น มีจำนวนเพิ่มขึ้นเพราะเจ้าหน้าที่ย้ายภูมิลำเนาเกิด หรือเพราะการอื่นใดอันเจ้าหน้าที่ได้กระทำก็ดี ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเท่าใด เจ้าหน้าที่ต้องเป็นผู้ออก

ตามอุทธรณ์ทั้งสองกรณี ไม่มีแสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่า จะพึงชำระหนี้ ณ สถานที่ใด ในกรณีแรก นายแสงกู้ยืมเงินนายสี จัดอยู่ในจำพวกการชำระหนี้โดยประการอื่น ดังนั้นนายแสงลูกหนี้จะต้องนำเงินไปชำระให้นายสี ณ ภูมิลำเนาปัจจุบันของนายสี คือที่จังหวัดสงขลา แต่เดิมนายสีมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดราชบุรี นายแสงมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดนครปฐม การที่นายแสงต้องเดินทางไปชำระเงินไปชำระหนี้ให้นายสี ณ จังหวัดสงขลา นายแสงจะต้องเสียค่าพาหนะเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ในกรณีที่นายสีย้ายภูมิลำเนาเช่นนี้ เมื่อมิได้แสดงเจตนาไว้ในข้อความจ่ายในการชำระหนี้ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเท่าใด นายสีเจ้าหน้าที่จะต้องเป็นผู้ออกให้นายแสง

ส่วนกรณีที่ 2 นายแสงขายม้าแข่งตัวซื้อล่องลม เป็นการส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เมื่อมิได้แสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่า จะพึงชำระหนี้ ณ สถานที่ใด การส่งมอบม้าแข่งล่องลมนี้จะต้องส่ง ณ คอกที่จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นสถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นได้อยู่ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายกันแม้ในเวลาต่อมา นายสีจะย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่จังหวัดสงขลา นายสีก็จะต้องไปรับมอบม้าแข่งล่องลมที่จังหวัด

เชิงใหม่ การย้ายภูมิลำเนาของเจ้าหน้าที่ผู้มีผลเปลี่ยนแปลงสถานที่อันพึงต้องชำระหนี้ไม่จึงไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

82. ในการชำระหนี้เงินตามหนี้หลายราย และลูกหนี้ไม่สามารถจะปลดปล่อยหนี้สินได้ทั้งหมดดังนี้ หนี้รายใดควรจะได้รับการชำระหนี้ก่อนหลังกันอย่างไร

ในการชำระหนี้เงิน ถ้ามีหนี้หลายราย และลูกหนี้ไม่สามารถจะปลดปล่อยหนี้สินได้ทั้งหมด มาตรา 328 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ ในการลำดับหนี้ที่จะได้รับการปลดปล่อยก่อนหลังกันไว้ดังนี้ “ถ้าลูกหนี้ต้องผูกพันต่อเจ้าหน้าที่ในอันจะกระทำการเพื่อชำระหนี้เป็นการอย่างเดียวกันโดยมูลหนี้หลายราย และถ้าการที่ลูกหนี้ชำระหนี้เงินนั้นไม่เพียงพอจะปลดปล่อยหนี้สินได้หมดทุกรายไซ้ร เมื่อทำการชำระหนี้ ลูกหนี้ระบุว่า ชำระหนี้สินรายใดก็ให้หนี้สินรายนั้นเป็นอันได้ปลดปล่อยไป

ถ้าลูกหนี้ไม่ระบุ ท่านว่าหนี้สินรายไหนถึงกำหนด ก็ให้รายนั้นเป็นอันได้ปลดปล่อยไปก่อน ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่ถึงกำหนดนั้นรายใดเจ้าหน้าที่มีประกันน้อยที่สุด ก็ให้รายนั้นเป็นอันได้ปลดปล่อยไปก่อน ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่มีประกันเท่า ๆ กัน ให้รายที่ตกหนักที่สุดแก่ลูกหนี้เป็นอันได้ปลดปล่อยไปก่อน ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่ตกหนักแก่ลูกหนี้เท่า ๆ กันให้หนี้สินรายเก่าที่สุดเป็นอันได้ปลดปล่อยไปก่อน และถ้ามีหนี้สินหลายรายเก่าเท่า ๆ กัน ก็ให้หนี้ทุกรายเป็นอันได้ปลดปล่อยไปตามส่วนมากและน้อย”

ตามบทบัญญัติในมาตรา 328 นี้ มีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการคือ

(1) มีหนี้หลายราย (2) การชำระหนี้หลายรายนั้นเป็นการอย่างเดียวกัน (3) การชำระหนี้หลายรายนั้นไม่เพียงพอจะปลดปล่อยหนี้สินได้ทุกราย

คำว่า “การอย่างเดียวกัน” หมายความว่า การชำระหนี้มีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน เช่น เป็นหนี้ที่จะต้องส่งมอบเงินด้วยกัน แต่การชำระหนี้หลายรายซึ่งมีลักษณะเป็นการอย่างเดียวกัน ดังกล่าวนี้ ไม่จำเป็นว่าหนี้เหล่านี้จะต้องมีมูลหนี้อย่างเดียวกันด้วย ถึงแม้มูลหนี้จะต่างประเภทกัน ถ้าเป็นการชำระหนี้อย่างเดียวกันแล้วก็ย่อมจะนำมาตรา 328 มาใช้บังคับได้

สรุปการจัดลำดับหนี้ที่จะได้รับการปลดปล่อยก่อนหลังมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ลูกหนี้ระบุว่าชำระหนี้รายใด ให้หนี้รายนั้นเป็นอันได้ปลดปล่อยไปก่อน

2. ถ้าลูกหนี้ไม่ได้ระบุว่าชำระหนี้รายใด ให้จัดลำดับดังต่อไปนี้

(1) ให้หนี้ที่ถึงกำหนดได้ปลดปล่อยไปก่อน

(2) ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่ถึงกำหนดนั้น ให้รายที่เจ้าหน้าที่มีประกันน้อยที่สุด

ได้ปลดปล่อยไปก่อน

(3) ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่มีประกันเท่า ๆ กันให้รายที่ตกหนักที่สุดแก่ลูกหนี้เป็นอันได้ปลดปล่อยไปก่อน

(4) ในระหว่างหนี้สินที่ตกหนักแก่ลูกหนี้เท่า ๆ กัน ให้หนี้สินรายเก่าที่สุด ได้เปลี่ยนไปก่อน

(5) ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่เก่าเท่า ๆ กัน ให้หนี้ทุกรายได้เปลี่ยนไปตามส่วนมากและน้อย

83 ในหนี้รายเดียวกันนั้น นอกจากหนี้อันเป็นประธานแล้ว ลูกหนี้ยังจะต้องชำระดอกเบี้ยและค่าฤชาธรรมเนียมอันเป็นหน่ออุปกรณ์อีกด้วยแล้ว หากการชำระหนี้ในครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เพียงพอจะปลดหนี้สินได้ทั้งหมดแล้ว ควรจะให้หนี้ใดได้รับปลดเปลื้องไปก่อน

มาตรา 329 บัญญัติว่า “ถ้านอกจากชำระหนี้อันเป็นประธาน ลูกหนี้ยังจะต้องชำระดอกเบี้ยและเสียค่าฤชาธรรมเนียมอีกด้วยแล้ว หากการชำระหนี้ในครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ได้ราคาเพียงพอจะปลดหนี้สินได้ทั้งหมด ท่านให้เอาจัดใช้เป็นค่าฤชาธรรมเนียมเสียก่อนแล้วจึงใช้ดอกเบี้ย และในที่สุดจึงให้ใช้ในการชำระหนี้อันเป็นประธาน

ถ้าลูกหนี้ระบุให้จัดใช้เป็นประการอื่น ท่านว่าเจ้าหนี้จะบอกขัดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้”

ในกรณีที่หนี้รายเดียวกัน แต่ในการชำระหนี้นั้นลูกหนี้ไม่สามารถจะชำระหนี้อันเป็นประธาน รวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและดอกเบี้ยได้ โดยครบถ้วน กฎหมายจึงกำหนดให้ชำระค่าฤชาธรรมเนียมเสียก่อน ทั้งนี้เพราะค่าฤชาธรรมเนียม เช่น ค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องคดีก็เป็นรายได้ของแผ่นดิน และเป็นหนี้ซึ่งเจ้าหนี้จำต้องเสียไปเพื่อประโยชน์ในการฟ้องคดี ก็ควรได้รับปลดเปลื้องก่อนดอกเบี้ย และหนี้อันเป็นประธาน กฎหมายจึงกำหนดไว้ให้มีผลบังคับกับลูกหนี้ด้วย เพราะถ้าลูกหนี้จะระบุให้จัดใช้เป็นประการอื่น เจ้าหนี้จะบอกขัดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้

84. นายสีเป็นหนนายสอน

รายแรก เป็นหนี้เงินตามหนังสือสัญญา 5,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี หนี้ถึงกำหนดชำระวันที่ 1 มกราคม 2517

รายที่สอง เป็นหนี้ค่าเช่าของเช่า 2,000 บาท มีนายสีเป็นผู้ค้าประกัน หนี้ถึงกำหนดชำระ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2516

เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2517 นายสีนำเงิน 3,000 บาทไปชำระให้นายสอนโดยมิได้ระบุว่าชำระหนี้รายใด นายสอนยอมรับชำระหนี้ปรากฏว่าหนี้รายที่ 1 นั้น นายสีค้างชำระดอกเบี้ยอยู่นับถึงวันที่นายสีนำเงินมาชำระเป็นเงิน 500 บาท

ให้ท่านจัดสรรการชำระหนี้ของนายสีว่า หนี้รายใดจะปลดเปลื้องไปได้ก่อนเป็นจำนวนเท่าใด อย่างไร

กรณีที่ถูกหนี้ต้องผูกพันต่อเจ้าหนี้ในอันจะกระทำการเพื่อชำระหนี้เป็นการอย่างเดียวกันใน
มูลหนี้หลายราย และกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้หนี้ไม่เพียงพอจะปลดหนี้สินได้หมดทุกราย ถ้าลูกหนี้ไม่
ระบุว่า จะชำระหนี้รายใด หากเจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้ ป.พ.พ มาตรา 328 ได้บัญญัติการจัดสรรหนี้
ว่า หนี้รายใดจะปลดปลดไปก่อนนั้นไว้ตามลำดับดังนี้

- (1) หนี้ที่ถึงกำหนดให้ปลดไปก่อน
- (2) ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่ถึงกำหนดนั้น ให้รายที่เจ้าหนี้มีประกันน้อยที่สุดปลด
ไปก่อน.....

กรณี ในหนี้รายเดียวกัน ถ้าการชำระหนี้ของลูกหนี้ ในคราวหนึ่งนั้นไม่เพียงพอที่จะ
ปลดหนี้สินได้ทั้งหมด กฎหมายได้บัญญัติวิธีจัดสรรชำระหนี้ไว้ให้ห้เป็นค่าธรรมเนียมาก่อน แล้ว
จึงใช้ดอกเบีย และในที่สุดจึงจะใช้หนี้ที่เป็นประธาน (มาตรา 329)

ตามปัญหา นายสีเป็นหนี้นายสอนอยู่ 2 ราย รายแรกเป็นหนี้ตามหนังสือสัญญาที่หนี้ราย
แรกนี้ไม่มีผู้ค้ำประกัน ส่วนหนี้รายที่ 2 ค่าซื้อของเชื่อนั้น มีผู้ค้ำประกัน หนี้ทั้ง 2 รายถึงกำหนด
แล้วการจัดสรรชำระหนี้จึงต้องนำเกณฑ์ข้อ 2 มาใช้บังคับ ถือว่าหนี้รายแรกเป็นหนี้ที่มีประกันน้อยที่
สุดหนี้รายแรกจึงได้ปลดปลดไปก่อน (มาตรา 328)

เนื่องจากนายสีลูกหนี้ได้นำเงินมาชำระหนี้ให้นายสอนเพียง 3,000 บาท เฉพาะหนี้รายแรก
ก็ยังไม่เพียงพอที่จะปลดปลดไปทั้งหมดได้ หนี้รายนี้นายสีค้างดอกเบียอยู่ 500 บาท จึงต้องจัดสรร
ชำระหนี้ เป็นค่าดอกเบียเสียก่อน 500 บาท เหลืออีก 2,500 บาท จึงนำไปจัดสรรชำระต้นเงิน
ยังคงเหลือต้นเงินที่นายสียังค้างชำระนับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2517 อยู่เพียง 2,500 บาท (มาตรา
329)

85. เมื่อลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว ลูกหนี้จะได้รับผลจากการขอปฏิบัติ
การชำระหนี้หนี้นั้นอย่างไรบ้าง

ผลที่ลูกหนี้จะพึงได้รับจากการขอปฏิบัติการชำระหนี้ โดยชอบนั้นมีบัญญัติไว้ใน มาตรา
330 ว่า “เมื่อขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว บรรดาความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ก็
เป็นอันปลดปลดไปนับแต่เวลาที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้หนี้” จึงเห็นได้ว่า การขอปฏิบัติการชำระหนี้
โดยชอบนั้น ยังทำให้หนี้หนี้ระงับไปไม่ เพราะหนี้จะระงับสันไป ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้
แล้ว แต่เมื่อลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว บรรดาความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่
ชำระหนี้เป็นต้นว่า การไม่ชำระหนี้เลยหรือชำระหนี้ล่าช้า หรือชำระหนี้ขาดตกบกพร่องก็เป็นอัน
ปลดปลดไป ผลที่ลูกหนี้ได้รับความคุ้มครองจากมาตรา 330 ก็คือเจ้าหนี้จะฟ้องเรียกค่าสินไหมทด

แทนอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้จากลูกหนี้ไม่ได้ ตัวอย่างเช่น นายแดง ทำสัญญาขายแร่ดีบุกให้นายดำ 10 ตัน นายแดงได้นำแร่ดีบุกมาส่งมอบให้นายดำ ถูกต้องตามเวลาและสถานที่ตลอดจนปริมาณและคุณภาพของแร่ดีบุก ก็ถูกต้องตามสัญญาทุกประการ นายดำไม่ยอมรับแร่ดีบุกนั้นโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ ดังนี้ ย่อมถือว่านายแดงได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว ถ้าปรากฏต่อมาว่า ราคาแร่ดีบุกตกต่ำลง เป็นเหตุให้นายดำต้องขาดทุนเสียหาย นายดำจะมาเรียกร้องค่าเสียหายนั้นจากนายแดงไม่ได้ เพราะนายแดงได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว นายดำจึงเป็นฝ่ายผิดเพราะปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ ไว้โดยปราศจากมูลเหตุตามกฎหมาย

86. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในกรณีที่จะมีการวางทรัพย์ไว้ได้อย่างไรบ้าง

เนื่องจากผลของการขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบนั้น ลูกหนี้จะได้รับผลก็เพียงแต่ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้เท่านั้น แต่ยังหาหลุดพ้นจากหนี้โดยสิ้นเชิงไม่ ลูกหนี้จะหลุดพ้นจากหนี้ได้ก็โดยการนำเอาทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้ไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ ดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 331 ว่า “ถ้าเจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ดีหรือไม่สามารถจะรับชำระหนี้ได้ก็ดี หากบุคคลผู้ชำระหนี้วางทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้วก็ย่อมจะเป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ได้ ความชอบนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่คุณค่าชำระหนี้ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงสิทธิ หรือไม่รู้ตัวเจ้าหนี้ ได้นั่นอนโดยมิใช่ความผิดของตน”

สรุปกรณีที่จะมีการวางทรัพย์ตามมาตรา 331 ผู้ชำระหนี้จะวางทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ได้โดยเหตุ 3 ประการคือ

- (1) เจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้
- (2) เจ้าหนี้ไม่สามารถจะรับชำระหนี้ได้
- (3) ผู้ชำระหนี้ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงสิทธิหรือไม่รู้ตัวเจ้าหนี้ ได้นั่นอนโดยมิใช่ความผิด

ของตน

อธิบาย

(1) การที่เจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ นั้น หมายความว่า ผู้ชำระหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ โดยชอบแล้ว แต่เจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ที่ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ โดยชอบแล้ว แต่ถ้าการขอปฏิบัติการชำระหนี้ นั้นมีความบกพร่องหรือฝ่าฝืนต่อข้อตกลงที่ทำไว้ต่อกัน เจ้าหนี้ก็มีเหตุตามกฎหมายที่จะบอกปิดได้ ฉะนั้น แม้ลูกหนี้จะนำทรัพย์ไปวางก็ ไม่หลุดพ้นจากการชำระหนี้

(2) ที่ว่าเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจะชำระหนี้ได้นั้น หมายความว่าถึง เจ้าหน้าที่ไม่อาจที่จะรับชำระหนี้ได้ เพราะเหตุขัดข้องอันเกิดแก่เจ้าหน้าที่รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้ไร้ความสามารถในการรับชำระหนี้ด้วย

(3) ในกรณีที่ผู้ชำระหนี้ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงสิทธิหรือไม่รู้ตัวเจ้าหนี้ได้แน่นอน โดยมิใช่ความคิดของตนแล้ว ผู้ชำระหนี้มีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการชำระหนี้ด้วย เพราะหากชำระหนี้ผิดตัวอาจต้องชำระหนี้เป็นซ้ำสองได้ ในกรณีนี้ผู้ชำระหนี้ก็ชอบที่จะนำทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ตัวอย่างเช่นในกรณีที่เจ้าหนี้ตายและมีทายาทหลายคน ต่างแย่งกันในทรัพย์สินอันเป็นมรดกของเจ้าหนี้ ลูกหนี้ย่อมไม่สามารถจะรู้ตัวเจ้าหนี้ได้แน่นอนโดยไม่ใช้ความคิดของตนเป็นต้น

87. การปลดหนี้หมายความว่าอย่างไร

การปลดหนี้จะต้องทำอย่างไรจึงจะมีผลให้หนี้ระงับสิ้นไป

การปลดหนี้เป็นนิติกรรมที่เจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ โดยมีได้เรียกร้องประโยชน์ตอบแทนแต่อย่างใด การปลดหนี้จึงเป็นเรื่องที่เจ้าหนีหายอมสละสิทธิเรียกร้องอันมีต่อลูกหนี้ให้แก่ลูกหนี้โดยเสน่หา เมื่อเจ้าหนีหายอมสละสิทธิเรียกร้องให้แก่ลูกหนี้ดังกล่าวแล้ว หนี้ก็เป็นอันระงับสิ้นไปด้วยการปลดหนี้

การปลดหนี้มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 340 ว่า “ถ้าเจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ ท่านว่าหนี้นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป

ถ้าหนี้มีหนังสือเป็นหลักฐานการปลดหนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือต้องเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ลูกหนี้หรือขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย”

จากบทบัญญัติมาตรา 340 จึงมีหลักว่า

(1) การปลดหนี้จะสำเร็จผลได้ก็โดยการแสดงเจตนาของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ และเพียงแต่เจ้าหนี้แสดงเจตนาฝ่ายเดียวต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ลูกหนี้ไม่ต้องยินยอมด้วยไม่

(2) เจ้าหนี้จะปลดหนี้ให้ลูกหนี้ทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วนก็ย่อมทำได้ตามความพอใจของเจ้าหนี้

(3) ในกรณีที่หนี้มีหนังสือเป็นหลักฐาน ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ หรือต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้หรือไม่ก็ตาม ถ้าได้ทำหนังสือเป็นหลักฐานไว้ เมื่อจะปลดหนี้ให้ก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือต้องเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้

แก่ลูกหนี้ หรือขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย แต่ถ้าหนี้นั้นมีได้มีหนังสือเป็นหลักฐาน การปลดหนี้ก็กระทำ
ได้โดยทางวาจาเป็นการเพียงพอแล้ว

88. การหักกลบลบหนี้อันเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้หนี้ระงับไปนั้น มีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 341 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพัน
ซึ่งกันและกันในมูลหนี้อันมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดชำระไซ้ ท่าน
ว่าลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบหนี้กันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกัน
ในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่งจะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ หากเป็นการขัดกับเจตนาอันคู่กรณี
ได้แสดงไว้ แต่เจตนาเช่นนี้ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต”

การหักกลบลบหนี้จึงมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) การหักกลบลบหนี้ เป็นกรณีที่บุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันโดย
มูลหนี้
- (2) มูลหนี้ซึ่งบุคคลสองคนมีความผูกพันซึ่งกันและกันนั้น มีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน
- (3) หนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว ทั้งสภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้หักกลบ
ลบกันได้

ตัวอย่างเช่น ก. ให้ ข. ยืมเงินไป 300 บาท ก. จึงเป็นเจ้าหนี้ ข. (300 บาท) ต่อมา ข.
ขายโต๊ะตัวหนึ่งให้แก่ ก. ในราคา 200 บาท ข. กลับเป็นเจ้าหนี้ ก. (200 บาท) ก. และ ข. ต่างเป็น
เจ้าหนี้ซึ่งกันและกัน หนี้ทั้งสองรายนี้อาจระงับสิ้นไปด้วยการหักกลบลบหนี้เพียงเท่าจำนวนหนี้ที่น้อย
กว่า คือเพียง 200 บาท (เหมือนหนึ่งว่า ข. ได้ใช้เงินที่ยืมไปให้ ก. 200 บาท และ ก. ใช้เงินค่าซื้อ
โต๊ะให้ ข. 200 บาท)

ข้อสังเกต แม้ว่าบุคคลทั้งสองฝ่าย จะมีความผูกพันซึ่งกันและกันในมูลหนี้ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็น
อย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดชำระแล้วก็ตาม ถ้าหากคู่กรณีได้แสดงเจตนาไว้ต่อกัน
ว่าจะไม่ใช้วิธีการหักกลบลบหนี้ต่อกันโดยต่างฝ่ายต่างประสงค์จะให้มีการชำระหนี้ต่อกันแล้ว ดังนั้นก็จะมี
การหักกลบลบหนี้กันไม่ได้ แต่การแสดงเจตนาเช่นว่านี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำ
การโดยสุจริต ยกตัวอย่างเช่นอย่างตัวอย่างข้างต้น ถ้า ค. เป็นผู้ค้าประกันในหนี้เงินกู้ที่ ข. ได้กู้ยืมเงิน
ก. ไป 300 บาทนั้น และถ้า ก. และ ข. มีข้อตกลงกันว่าจะไม่หักกลบลบหนี้ต่อกัน เมื่อมีข้อตกลงกันไว้
เช่นนี้ ก. หรือ ข. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะขอหักกลบลบหนี้กันไม่ได้ เพราะขัดกับเจตนาที่คู่กรณีทั้งสอง
ฝ่ายได้แสดงไว้ต่อกัน แต่การแสดงเจตนาเช่นว่านี้ จะยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

คือไม่รู้ถึงการแสดงเจตนาจะไม่ให้มีการหักกลบลบหนี้ระหว่างคู่กรณีไม่ได้ ฉะนั้นถ้า ค. ผู้ค้าประกัน ไม่ทราบถึงข้อตกลงที่ทำไว้ระหว่าง ก. และ ข. ว่าจะไม่หักกลบลบหนี้ ดังนี้ ถ้า ข. ถูก ก. เจ้าหนี้ฟ้อง ให้ ข. ชำระหนี้รายนี้ ค. ก็มีสิทธิจะยกเอาหนี้ที่ ข. เป็นเจ้าหนี้ ก. เป็นข้อต่อสู้ข้อหักกลบลบหนี้กับ ก. ได้ เพราะ ค. เป็นบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต

89. เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2516 นายดำขอซื้อของเชือจากนายแดงพอค่าเป็นเงิน 10,000 บาท ต่อมา เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2517 นายแดงได้กู้ยืมเงินนายดำไปเป็นเงิน 10,000 บาท ในหนังสือสัญญาที่ระบุว่าห้ามมิให้นายแดงขอหักกลบลบหนี้กับเงินซื้อของเชือ นายขาวทราบข้อตกลงนี้ ได้ทำหนังสือสัญญาประกันเงินกู้รายนี้ ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2517 นายดำได้เป็นโจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากนายแดงผู้กู้ และนายขาวผู้ค้าประกัน เช่นนี้ นายขาวผู้ค้าประกันจะมีสิทธิยกข้อต่อสู้ข้อหักกลบลบหนี้เงินกู้ของนายแดงกับเงินซื้อของเชือที่นายแดง เป็นเจ้าหนี้นายดำอยู่ได้หรือไม่ อย่างไร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 341 บัญญัติว่า "ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันโดยมูลหนี้หนึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดชำระไซ้ ทว่าลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมจะหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบหนี้กันได้ เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกัน ในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่งจะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ห้ามมิให้ใช้บังคับ หากเป็นการขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้ แต่เจตนาเช่นนี้ ห้ามห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต"

ตามอุทธรณ์ หนี้ซื้อของเชือซึ่งนายดำเป็นลูกหนี้ กับหนี้เงินกู้ที่นายแดงเป็นลูกหนี้มีวัตถุประสงค์เป็นเงินอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว สภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้แต่หนี้เงินกู้ที่นายแดงเป็นลูกหนี้มีข้อตกลงไว้เป็นพิเศษห้ามมิให้นายแดงเอาหนี้เงินกู้ขอหักกลบลบหนี้กับเงินซื้อของเชือ เมื่อมีข้อตกลงกันเช่นนี้ นายแดงลูกหนี้จึงไม่มีสิทธิขอหักกลบลบหนี้ได้ เพราะขัดกับเจตนาที่นายแดงลูกหนี้ได้แสดงไว้

ข้อตกลงที่นายแดงให้ไว้ในขณะกู้ยืมเงินจากนายดำนี้ ถ้านายขาวผู้ค้าประกันซึ่งถือว่าเป็นบุคคลภายนอกไม่ทราบ นายขาวผู้ค้าประกันเมื่อถูกนายดำฟ้อง ย่อมยกเป็นข้อต่อสู้ข้อหักกลบลบหนี้ได้แต่ถ้านายขาวเรกทำสัญญาประกันโดย ได้ทราบข้อตกลงที่นายแดงทำไว้กับนายดำว่า จะไม่ขอหักกลบลบหนี้ นายขาวผู้ค้าประกันจึงไม่มีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ข้อหักกลบลบหนี้ หนี้เงินกู้กับหนี้ซื้อของเชือได้เพราะถือว่ามิใช่เป็นผู้กระทำการโดยสุจริต

90. การแปลงหนี้ใหม่คืออะไร ประกอบด้วยสาระสำคัญของประการใดบ้าง

การแปลงหนี้ใหม่เป็นสัญญาซึ่งคู่กรณีที่เกี่ยวข้องใน มูลหนี้ได้ตกลงกันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็น สาระสำคัญของหนี้เสียใหม่ มีผลทำให้หนี้เดิมเป็นอันระงับสิ้นไป และในเวลาเดียวกันมีหนี้ใหม่เกิดขึ้นผูกพันคู่กรณีที่เกี่ยวของนั้นสืบไปอีก เมื่อการแปลงหนี้ใหม่มีผลให้หนี้เดิมระงับสิ้นไป การแปลงหนี้ ใหม่จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้หนี้ระงับ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงการแปลงหนี้ใหม่ในมาตรา 349 ว่า “เมื่อคู่ กรณีสที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้ไซ้ ท่านว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้น ไปด้วยแปลงหนี้ใหม่

ถ้าทำหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้อัน ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยนเงื่อนไขก็ดี ท่านถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้นั้น

ถ้าแปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวล กฎหมายนี้ ว่าด้วยโอนสิทธิเรียกร้อง”

การแปลงหนี้ใหม่จึงประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีสัญญาที่ทำขึ้นใหม่ระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องเพื่อเลิกหรือระงับหนี้เดิมโดย ก่อหนี้ขึ้นใหม่ การแปลงหนี้ใหม่จึงมีวัตถุประสงค์อันสำคัญว่า จะระงับหนี้เก่าด้วยการก่อหนี้ใหม่ขึ้น แทนที่ หนี้เก่าจึงต้องมีอยู่แล้ว และมีผลผูกพันคู่กรณีโดยสมบูรณ์ ถ้าหนี้เก่าไม่มีผลผูกพันคู่กรณีเสีย แล้วการแปลงหนี้ใหม่ก็จะไม่บังเกิดผล

(2) ต้องมีการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้ สิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้ ย่อมได้แก่การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้และลูกหนี้ หรือเปลี่ยนวัตถุประสงค์แห่งหนี้ หรือทำหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็น หนี้ปราศจากเงื่อนไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้อันปราศจากเงื่อนไข หรือเปลี่ยนเงื่อนไข

ตัวอย่างเช่น ก. เป็นหนี้ ข. 300 บาท กำหนดชำระหนี้คืนเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2520 ต่อมา ก. กับ ข. ได้มาตกลงกันว่า ค. จะเป็นผู้ชำระหนี้รายนี้ให้แก่ ข. แทน ก. โดยให้ ก. หลุดพ้นจากหนี้ รายนี้ไปการตกลงเช่นว่านี้เป็น การแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวลูกหนี้

91. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 353 บัญญัติว่า “ถ้าสิทธิและความรับผิดชอบ ในหนี้รายใดตกอยู่กับบุคคลคนเดียวกัน ท่านว่าหนักรายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่เมื่อ หนี้นั้นตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก หรือเมื่อสลักหลังตัวเงินกลับคืนตาม ความในมาตรา 917 วรรค 3” ท่านเข้าใจว่ากระไร จงอธิบาย และยกตัวอย่างประกอบคำ อธิบายของท่าน

การที่ ป.พ.พ. มาตรา 353 บัญญัติไว้เช่นนี้ เป็นที่เข้าใจได้ว่า หนี้เคลื่อนกลืนกันนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อสิทธิและความรับผิดในหนี้รายใดได้ไปตกอยู่กับบุคคลคนเดียวกัน หนี้นั้นก็จะเป็นอันระงับสิ้นไป ตัวอย่างเช่น ก. เป็นหนี้ ข. 500 บาท ต่อมา ข. ตาย และปรากฏว่าก่อนที่ ข. จะตาย ข. ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินทั้งหมดของตนให้แก่ ก. รวมทั้งสิทธิในหนี้เงินกู้รายนี้ จึงเป็นที่เห็นได้ว่าสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้และความรับผิดในหนี้รายนี้ได้ตกอยู่กับ ก. แต่เพียงผู้เดียว ฉะนั้นหนี้รายนี้จึงเป็นอันระงับสิ้นไปเพราะหนี้เคลื่อนกลืนกัน

มาตรา 353 ได้บัญญัติถึงข้อยกเว้นไว้ 2 กรณีคือ

(1) เมื่อหนี้นั้นตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอกแล้ว หนี้รายนั้นหา ระงับสิ้นไปไม่ตัวอย่างเช่น ก. เป็นหนี้ ข. 500 บาท ต่อมา ข. ตาย ปรากฏว่าก่อนที่ ข. ตาย ข. ได้ทำ พินัยกรรมยกทรัพย์สินทั้งหมดของตนให้แก่ ก. เว้นแต่สิทธิในหนี้รายที่ ก. เป็นหนี้ ข. นี้ ข. ได้โอน สิทธิในหนี้รายนี้ของตนให้แก่ ค. ดังนั้นแม้ ก. จะได้รับมรดกของ ข. แต่ผู้เดียว แต่หนี้เงิน 500 บาท นี้ก็ยังไม่วางระงับสิ้นไป เพราะหนี้รายนี้ตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของ ค. แล้ว ก. ยังต้องชำระหนี้รายนี้ ให้แก่ ค.

(2) เมื่อสลักหลังตัวเงินกลับคืนตามความในมาตรา 917 วรรค 3 จากข้อยกเว้น ประการนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเงินซึ่งเป็นตราสารที่อาจโอนกันได้โดยการสลักหลังและส่งมอบ และใน มาตรา 917 วรรค 3 บัญญัติว่า “อนึ่งตัวเงินจะสลักหลังให้แก่ผู้จ่ายก็ได้ ไม่ว่าผู้จ่ายจะได้รับรองตัวนั้น หรือไม่หรือจะสลักหลังให้แก่ผู้จ่ายหรือให้แก่คู่สัญญาฝ่ายอื่นใดแห่งตัวเงินนั้นก็ได้ ส่วนบุคคลทั้งหลาย เหล่านี้ก็ย่อมจะสลักหลังตัวเงินนั้นต่อไปก็ได้” จากมาตรา 917 วรรค 3 เป็นที่เห็นได้ว่า การสลักหลัง ตัวเงินนั้นจะสลักหลังให้แก่ผู้จ่าย ผู้ส่งจ่าย หรือแก่คู่สัญญาฝ่ายอื่นใดแห่งตัวเงินนั้นก็ได้ และแม้ว่าจะ ได้มีการสลักหลังตัวเงินนั้นกลับมาให้แก่ผู้ส่งจ่ายอันทำให้ผู้ส่งจ่ายตกอยู่ในฐานะที่มีสิทธิและหน้าที่ตก อยู่แก่ผู้ส่งจ่ายคนเดียวกันก็ตาม แต่ก็ทำให้หนี้นั้นระงับไปเพราะหนี้เคลื่อนกลืนกันไม่ผู้ส่งจ่ายก็อาจ สลักหลังตัวเงินนั้นต่อไปอีกได้ ตัวอย่างเช่น ก. ออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ ข. จ่ายเงิน 300 บาทนี้ให้แก่ ค. (มาตรา 908) ก. เป็นผู้ส่งจ่าย ข. เป็นผู้จ่าย และ ค. เป็นผู้รับเงิน ต่อมา ค. สลักหลังตัว นั้นให้ ง. ภายหลัง ง. สลักตัวนั้นให้แก่ ก. (ผู้ส่งจ่าย) เมื่อ ก. ได้รับโอนตั๋วแลกเงินมาแล้ว ก. ก็เป็นผู้ทรงตัว แลกเงิน และกลายเป็นเจ้าหนี้ของตนเองไป ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้ไม่ให้หนี้นั้นต้อง ระงับไปเพราะหนี้เคลื่อนกลืนกัน เพื่อให้ ก. ได้มีโอกาสที่จะสลักหลังหลังโอนตั๋วแลกเงินนั้นให้แก่ บุคคลอื่นต่อไปได้.

รู้จักอกัษ ตั้งใจศึกษา บูชาพ่อขุน สอนองคุณชาติ